

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Panarion, Hoc Est, Arca Medica Variis Diuinæ Scriptvræ
priscorumq[ue] Patrvm Antidotis aduersus Animi morbos
instructa**

Busaeus, Johannes

Moguntiae, 1608

Linguae abusus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54834)

L

LINGVÆ ABVSVS

Remedia contra Linguæ abusus.

Eccl. 19. 17.
Eccl. 14. 1.
Iac. 3. 7.

Nazians.

Max. ep. 12.
Aug. serm. 7.

Id. 1. 10. c. 37.

Chry. hom. ad
baptizand.

Prov. 16. 1.
Ecl. 14. 6. 3.

P R I M U M Remedium. Considera, quanta sit in coercenda lingua difficultas vt hoc diligentius idonea cōquiras remedia. *Quis est, inquit Sapiens, qui non deliquerit in lingua sua? Et Beatus vir qui non lapsus est verbo ex ore suo.* Sic B. Iacobus. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Et. *Omnis natura bestiarum, & volucrum & serpentium, & ceterorum domantur, & domita sunt à natura humana; linguam autem nullus hominū domare potest.* Haud aliter SS. Patres. Nam B. GREG. NAZIANZENSIS de suo quadragenarii ieiunii silentio scribens. *Lingua, inquit, nō homo, non nix, non torrens, non scopulus, non deniq. res vlla coercere potest. Nihil, est, quod à lingue sagitta tutum atq. immune sit. Quam qui quis domuerit, is mirum sapientia arcem & principatum tenet.* Et circa finem queritur se, licet morbo affectum, & senectute fractum & debilitatum, tamen non potuisse effugere linguæ indomita calamitatem, & vixitote cui amicorum omnium inuidiam constaret. Et in epistola quadam ad Basilium. *Nemo, ait, lingue libertatem coercebit.* Et B. AUGUSTINVS de verbis Domini in Matthæum. *Linguam nullus hominum domare potest. Et homo domat feram, non domat linguam, domat leonem, & non refrasit sermonem. domat ipse, & non domat seipsum. Domat, quod timebat, & vt se domet, non timet, quod timere debebat.* Et in libris confessionum. *Tentamur bis tentationibus (linguæ) quotidie Domine, sine cessatione tentamur. Quotidiana fornax nostra est humana lingua. Imperas nobis & in hoc genere consentiam. Est qualiscunq. in aliis generib. tentationum mihi facultas explorandæ me, in hoc pæne nulla est.* AVGET difficultatem quod nulli hominis membro æquè atque linguæ insidiatur dæmon teste Chryostomo. *Post lacrum undique, inquit, hostis insidias præparare consuevit, sed facilius lingua & ore peccante. Nullum enim a què congruum illi organum in ministerium est interitus atque peccati.*

II. REMED. Implora auxilium diuinum pro cohibenda lingua. *Hominis enim est, vt ait Salomon, animam præparare, & Domini gubernare linguam.* Id imploravit Dauid, cum oraret. *Pone Domine custodiam ori meo, & osium circumflam-*

cumstantia labijs meis. Hoc antidoto Virginem munit B. BASILIVS in libro de vera Virginitate, sic monens. *Virgo intra cordis sui secreta cubilia quiescit, id iugiter, atq; plus alijs orans. Pone Domine custodiam ori meo, et osium circumstantiæ labijs meis. Atq; in hunc modum os suum orationibus communit. Et August.* loco supra citato. *Intelligamus, inquit, carissimi, si linguam nullus hominum domare potest, ad Deum confugiendum est, qui domet linguam nostram. Si enim tu eam domare volueris, non potes, quia homo es: linguam nullus hominum domare potest. Attendite similitudinem ab ipsis bestiis, quas domamus. Equus non se domat, camelus non se domat, elephanti non se domat, aspis non se domat, leo non se domat, sic et homo non se domat, sed ut equus dometur, bos, camelus, elephanti, leo, aspis queritur homo. Ergo DEVS quaratur, ut dometur homo. Ergo Domine refugium tu factus es nobis, confestim nos ad te et bene nobis erit de te. Malum est nobis de nobis quia dimisimus te: dimisisti nos nobis. Inueniamur ergo in te, quia perieramus in nobis. Domine refugium factus es nobis.* Vnde in libro decimo Confessionum, cum dixisset, à Deo quoq; imperari nobis continentiam linguæ, mox adiunxit. *Da quod iubet. Et iube quod vis. Tu nosti de hac re gemitum cordis mei, et flumina oculorum meorum. Neq; enim facile colligo, quam sim ab ista peste mundatior, et multum timeo occultamea, quæ norunt oculi tui, mei autem non. Verum quia hæc linguæ frenatio, primum quidem ductu, auspicioq; diuino ut loquitur Nazianzenus, deinde verè etiam mentis nostræ clauo indiget, subiicienda sunt alia remedia.*

III. REMED. Antequam ad loquendum proficias, expende & præmeditare quid sit loquendum. Quo pertinere putat B. AVGVSTINVS illa verba regii prophætæ. *Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Non enim, inquit, lingua frustra in vado est, nisi quia facile labitur. Videns ergo quam esset difficile, ut necessitatem loquendi haberet homo, et in loquendo non aliquid diceret, quod se dixisse nollet. Statuerat non loqui, ne aliquid diceret, quod locutum se esse paniteret, etc. Custodi ergo vias tuas à litiham et noli delinquere in lingua tua: perpende quod dicturus es, examina, consule interiorem veritatem, et sic profer ad exteriorum auditorem. Et in psalmum 51. ait, Sicut eligis quo vescaris, sic elige quod loquaris. Eodem modo verba illa exponit AMBROSIVS. Audiamus, inquit, cautionis magistrum. *Dixi custodiam vias meas, hoc est, tacito cogitationis præcepto in-dixi mihi, ut custodirem vias meas. Aliæ sunt viæ, quas debemus sequi, aliæ quas custodire. Sequi vias Domini, custodire nostras, ne in culpam dirigamur. Potes autem custodire, si non cito loquaris. Idem remedium populo Antiocheno proponit alicubi Chrysostomus. Et lingua, inquit, regulas quasdam et leges ponamus, ut prius verba ruminet, et ita proferat. Et Greg. magnus. Qui in dictis suis reprobari metuit, ipse prius debet examinare quod dicit, quatenus inter cor et linguam aliquis quidam discretusq; arbiter sedeat, subriter pensans, si recta verba cor offerat.**

II. REMEDIUM. Prius discet tacere, maxime si adhuc adolescens sis quam loqui, secundum illud Sapientis. *Homo sapiens tacebit usque ad tempus.*

Ll 3 Et

Basil.

Aug. de verb. d.

Iac. 1. 7.

Psal. 89. 1.

Cap. 37.

Naz. de silentio
40. dicit.

Aug. in Pl. 18. 2.

Psalm. 38.

Chry. hom. 71
Greg. mor. 8. 6.

Ecclesi. 10. 7. &
31. 10.

- Et. *Adolefcens loquerē in tua caufa: ſi bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum. in multis eſto quaſi inſcius, ſed audi tacens.* Et B. Iacobi. *Sic autem omnis homo veſox ad audiendum: tardus autem ad loquendum.* Hoc antidotum maxime inculcat B. AMBROSIVS initio ſuorum librorum de officiis. *Quid, inquit, præ ceteris debemus diſcere, quam tacere, ut poſſimus loqui, ne prius me vox condemnet mea, quam abſolvat aliena?* Scriptum eſt enim; *ex verbis tuis condemnaberis. Quid opus eſt igitur, ut properes periculū ſuſcipere condemnationis loquēdo cum tacēdo poſſis eſſe iutor?* Complures vidē loquendo peccatū incidiffe, vix quēquam tacendo. Nonque tacere noſſe, quam loqui difficilius eſt. Scio namq; loquitur plerūq; cū tacere neſciat. Rarum eſt tacere quēquā, cui ſibi loqui nihil proſit. Sapiens eſt ergo qui nouit tacere. Deniq; Sapiētia Dei dixit Dominus dedit mihi linguam eruditionis, ut ſciam quando oporteat ſermonē dicere. Merito ergo Sapiens, qui à Domino accipit, quo tempore ſibi loquendū ſit. Vnde bene ait ſcriptura; *Homo ſapiens tacebit, uſq; ad tēp.* Deniq; ſancti Domini ait. *Dixi euſtodiā vias meas, ut nō delinquā in lingua mea.* Et in ſca. *Quid igitur mutos nos eſſe oportet? Minime eſt. n. tempus tacendi, & eſt tempus loquendi.* Eſt magnū & negotioſum ſilentium: ut erat *Sufanna* q̄ plus egit tacendo, q̄ ſi eſſet locuta. Tacendo. n. apud homines locuta eſt, Deo nec vllum manus indicium ſuæ caſtitaſis inuenit quā ſilentium. Conſcientia loquebatur, ubi vox non audiebatur: nec quærebat p̄ ſibi minū iudicium q̄ habebat Domini teſtimonium. Ab illo igitur volebat abſolui, quē ſcibat nullo modo poſſe falli. Ipſe Dominus in Euangelio tacens operabatur ſalutē hominū. Et multo poſt. Ipſe *Pythagoras*, q̄ legitur *Socrate* antequor *Prophetā* ſecutus *Dauid* legē ſilentij dedit ſuis. Sed ille, ut p̄ quinque annū diſcipulis uſum inſiheret loquendi. *Dauid* autē non ut natura mun⁹ immineret, ſed ut oſtendā p̄ ferendi ſermonis doceret. Et *Pythagoras* quidē ut nō loquendo loqui doceret. *Dauid*, ut loquēdo magis diſcretus loqui. **HIER.** ad *Nepotianū*. *Hipocrates* adurat diſcipulos ſuos ante q̄ doceret & in verba ſua iurare, cōpellit, extorquet Sacramento ſilentij, ſermonem, in cōſuetudine, mores q̄ p̄ ſcribit, quāto magis nos? Et in verba *Eccl.* *Tēpus tacendi & tēp. loquendi.* *Pythagoricos*, inquit, reor, quorū diſciplina eſt tacere p̄ quinque annū, & poſtea eruditior loq; hinc *origenē* ſuū traxiſſe decreti. *Diſcam?* itaq; & nos prius nō loq; ut poſtea ad loquendū ora referem⁹. *Sileam?* certo tēpore, ad p̄ceptoris eloq; p̄deam⁹. Nihil nobis videatur rectū eſſe, niſi q̄ diſcim⁹, ut poſt multū ſilentij de diſcipulis efficiamur magiſtri.
- V. R. E. M.** Conſidera, quot mala creet licentia linguæ. Ea digitus Dei cum alibi, tum copioſe apud *Eccleſiaſticū*, & B. *Iacobum* Apoſtoli depinxit. *Lingua*, inquit, modicū quidē membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantum ignis, quā magnam ſyluā incendit. Et lingua ignis eſt vniuerſitas iniquitatis. *Lingua* conſtituitur in mēbris noſtris, q̄ maculat totum corpus, & inſtāmat rotam naturæ noſtræ in ſtāmata à *gebenna*. *Lingua* nullus hominū domare poteſt, in quietū malū plena veneno morti ferro. In ipſa benedicim⁹ Deū & patrem: & in ipſa maledicim⁹ hominē q̄ ad ſimilitudinē Dei facti ſunt. Ex ipſo ore procedit benedictio & maledictio. **GREGORIVS NAZ.** de ieiuniū ſilentio ſui. Certe nulla res eſt, q̄ magis orē hominib. pernitē affert.

Naz. cit.

vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam suam à malo, & labia eius ne loquantur dolum. GREGORIUS NAZIANZENSIS. Quemadmodum quis obliquam plantam manu paulatim in contrariam partem inflectat, hoc assequitur, ut quam primum violentiam ab eo manum subduxerit, rigida stet, sic ego cum præcipitis sermonis imperium mediocritatis regulam excessisse perspicerem, nullum mihi remedium inueni, quàm ut eum excelsi pectore premerem: ut lingua mea, & qua dicenda, & qua tacenda sunt, addisceret. Ob eam itaq; causam omni eam loquendi facilitate ad certum tempus orbavit, sic fiet, ut mediocritatem postea nimis aspiciatur. Hæc

Amb. i. offic. c. 3.
Psal. 38. 2.
Prou. 4. 23.

lex omnibus immodice erga rem aliquam affectus posita sit. O quantum fructum affert, pulsato intus atq; incitato pectore linguam loqui gestientem cohibere? AMBR. R. Etè David non silentium sibi indixit perpetuum, sed custodiam (dicens. Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea) Custodiamus ergo cor nostrum, custodiamus os nostrum. Vtrumq; enim scriptum est hic, ut os custodiamus. Alibi. Omni custodia serua cor tuum. Si custodiebat David, tu non custodies? Et paulo post. Alliga sermonem tuum, ne luxuriat, ne lasciuat, & multiloquio peccata sibi colligat. Sit restrictior, & ripis suis coerceatur. Cito lutum colligit amnis exundans. Sit ori in ostium, ut claudatur vbi oportet, & obseretur diligentius, ne quis in iracundiam exaltet vocem tuam, & contumeliam rependas contumelia. Et alibi scribens in eadem

Id in Psal. 38.
initio.

verbaregia. O, exclamat, validum scutum, circumspice munitionis silentium. O fidißimum stabilitatis fundamentum, in quo si quis potuerit stare, lubricum non videri non possit. Multi enim etiam stabili corde firmati, incauti tamen sermonis fluctuantis errore sepe ceciderunt. Videns igitur huiusmodi insidias se propheta tentari, terra se ipse tacitè conferebat, legem sibi taciturnitatis imponens dicens. Posui ori meo custodiam, hoc est, proposui, confirmavi, imperavi mihi, locutus sum coram meo. Vias meas custodiam. Si alius dixisset, sermo meus stare deberet: quanto magis stabile esse debet quod mihi ipsi constitui? CHRYSOSTOMVS ad baptizandos. Quidam, nempe sapiens, ob mentium lapsus ex garrulitate venientes suadet multam ori adhiberi cautelam dicens. Sepi aures tuas spinis, & linguam nequam non audire, & ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis. Non ut ostia corpori faciamus, sed ut non facile verba proferantur, & ad incongrua dicenda se se lingua cum omni cautela contineat. Et infra. Nam & dentium tegmine, & labiorum custodia lingua continetur, ne verba impudè garrulitate proferantur. Refrena igitur linguam, & si non patitur reticere, dentium morsu quiescat, & tanquam carnifici dentibus tradatur.

Chryf.
Eccli. 28. 28.

Prou. 19. 3.
Eccli. 5. 16.
Eccli. 28. 29.

VII. REMED. Prudencia vel discretio in loquendo, hoc est, ut habeas in sermone tuo, vel silentio rationem circumstantiarum, temporis, loci, personarum, modi, & similitum. Quis enim incōsideratus est ad loquendum, ait Salomon, sentiet mala. Et Ecclesiasticus. Lingua imprudentis subuersio est ipsius. Et. Verbis tuis facito stateram, & frenos oris tui rectos, & attende ne forte labaris in lingua tua. Et Apostolus. Sermo vestri in gratia sit sicut conditus, ut scitis, quomodo oporteat vos vnicuiq; respondere. S. BASILIUS ad Gregorium Theologum.

Raf. ep. 1.

Inp. i. ad

In primis magno studio id comparandum habemus, scitè vt sermocinari possimus, vt nec contenti sicut percuntemur, nec affectantius respondeamus, vt differenti non obloquamur, nec inter fari gestiam⁹ absurda ostentatione, fastumq; præ se ferere, vt modè teneamus & sermocinandi & auscultandi. S. GREGORIUS in Ecclesiastem. *Lingua parè vii præclarum, atq; ad loquendi studium grauitatem, constantiamq; adhibere. Non enim nos inconstituto loquendi studio teneri oportet, eaq; quæ in mentè veniunt, quamuis absurda, proferre atq; emittere: verum cogitare, quod licet magno intervallo à cælo distemus, certum est tamen sermones nostros à Deo exaudiri.* S. AMBROSIVS. Sapiens, vt loquatur, multa prius considerat, quid dicat, aut cui dicat, quo in loco, quo tempore. *Est ergo tacendi & loquendi modus. Est etiam in factis modus. Pulchrum est igitur tenere mensuram officii. Et in psalmo 118. Periculum non est solum falsa dicere, sed etiam verè, & quæ ea insinuet, quibus non oportet. Quod vitium quadripartitum est, vel adulationis, vel auaritiæ, vel instantiæ vel loquacitatis incautiæ. Pleriq; dum sine præiudicio loquuntur, verbum emittunt, quod reuocare non possunt. Ideo vir laudatur se-rius & non otiosus. Erat homo abscondens sermones suos; vt Apostolus Paulus, qui nouit quid loquatur singulis, & quando quid loqui debeat. Vnde & Corinthiis dicit. Lac vobis potum dedi, non escam. nondum enim poteratis, &c. Ideo & Salomon tempus tacendi, & tempus loquendi esse docet. S. GREG. lib. 24. moral. In omni quod dicitur, summo opere intendum est, quid dicatur, cui dicatur, quando dicatur, quomodo dicatur. Et in Epistola ad quinq; Patriarchas. Cum me ad considerandum debitum pastoris verbum ac silentium confero, pauenti cura perpendo, quod valde necesse est, vt discretus sit in silentio, & vitilis in verbo, ne aut tacèda proferat, aut porferenda reticeat. Nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit: ita indiscretum silentium hos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit.*

Necocl. c. 5.

Ambros. offic. c. 10. Eccl. 3. 7.

Id. ferm. 2.

1. Cor. 3. 2.

Eccl. 3. 7.

Greg. c. 29.

Ep. 24. lib.

ANTIDOTA

Pro Religiosorum silentio.

IANTIDOTVM. Considera quid Spiritus sanctus in diuinis literis de silentio patefecerit. Apud Isaiam. *In silentio, ait, & in spe erit fortitudo vestra. Et. Erit opus iustitiæ pax & cultus iustitiæ silentium.* Et apud Ieremiam. *Bonum est cum silentio prestolari salutare Dei. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius & tacebit quia leuauit super se. Pones in puluere os suum. Quibus verbis ad viuū describi videtur religiosæ vitæ cultor, solitudinis amans, vt notauit Hieronymus ep. ad Eustochium. Apud Salomonem verò non si mel laudem sapientiæ attribuit silentio. Qui moderatur labia sua, inquit, prudentissimus est. Et. Stultus, si tacuerit, sapiens reputabitur. Et.*

Isa. 39. 15.

Isa. 31. 17.

Thren. 3. 26.

Prou. 10. 19.

Prou. 17. 28.

M m Homo

- Eccli. 20. 7.*
Iob 13. 5.
Homo Sapiens tacebit usque ad tempus. Nec fecus apud Iob dicentem. *Vinum taceretis, vt putaremini Sapientes.*
- Basil.*
II. ANTIDOTVM. Considera, quibus verbis laudarint silentium SS. Patres. S. BASILIVS de vera Virginitate. *Natura loquendi audiendi que modum ad proportionis regulam metiens duas aures, linguam vnā nobis affixit: quasi & duplum disciplina causa audire debeamus, & ad ea qua rogamur si qui altera proportionē contractum referre sermonem. Castigata itaque locutione prudens virgo vertitur: cumque tempestiuē queptam oportuerit alloqui, multo auādet plura, quam dicit: omni que sermo eius cum procedet ex labiis solam vtilitatem aūdientium ferit: aut si interrogandum fuerit instruendū animi gratia sobriē ex ore ac v̄ recundē prodibit.*
- Naz.*
NAZIANZENSIS de moderatione in disputatione seruanda. *Loquere sanē, inquit, si quid silentio melius, & excellentius habes: at vbi silere prestat, quam loqui, silentio acquiesce. Nosti enim laudatū illud, ordinem labiis constitutere, at que alia dicere, alia audire. Et paulo post. Nescitis, quantum Dei donum sit silentium, quamque benignē cum eo agatur, qui loquendi necessitate constitutus non est, vt arbitrato suo alterum eligere, alterum fugere queat, at que sibi & sermonis & silentij primus condus sit.* AMB. ad Virgines. *Graviores sunt verbera cum ex multiloquio peccatum incurrimus. Et ideo custodi virgo vias tuas, vt non delinquas in lingua tua. Et bona loqui plerunq; crimen est virginitatis. Sed quid miraris de Virgine, cum mulier in silentio subeat discere? Bonus est pudor, quem commendant silentia. Susanna periclitabatur, & tacebat, vt melius tacito pudore loqueretur, &c. Quid de feminis dicimus?*
- Amb. in exhort.*
Ioseph tacuit accusatus, vt melius eum innocentia, quam lingua defenderet. Tacuit Daniel omnibus sapientior, & ora clausit leonum. AVG. Plerunq; in perturbacione rerum, dum ipsa infirmitas anima quam aggrauat corpus quod corum piatur, & audire vult & dicere, audire intus, dicere foras: aliquando perturbata studio dicendi deficit in diligentia agnoscendi, & in his dicit aliqui quod forte non esset dicendum. Contra hac, remedium optimum est silentium. IO. CLIMACVS agens de loquacitate. *Taciturnitas in cogitatione mater est orationis, captiuitatis reuocatio, ignis diuini amoris observatio, cogitationum diligens inspectio, specula hostium, carcer lucis, lacrymarū amica, memoria mortis operatrix, suppliciorū pictor, iudicij indagatrix, sagax meroris subministratrix, inimica fiducia, quietis coniunx, ambiciosa doctrina aduersatrix, scientie adiectio, speculationis opifex, secretus in Deum profectus, occultus ascensus.* BER. in epistola ad Ogeriū. *Silentium, dicente Isaiā, cultus iustitię est. & bonum est expectare, vt docet Ieremias, saluare Dei cum silentio. Ad hunc ego iustitię cultum, ad hanc omnium virtutum matrem, nutricem, custodem, te inuito & prouoco.*
- Aug. c. 15. & 17.*
Retra. c. 13.
III. REMED. Considera, si religiosam vitam profiteris, hoc exposcere à te ipsum religiosi nomen, quod à religando originem traxit teste B. AVG. in libro de vera religione, vt illud in primis membrum religare studeas, quod religatione maximē opus habet, hoc est, linguam. Vnde Sapiens monet. *Verbis tuis facito staterā, & frenos oris tui rector, & religiosissimus*
- Eccli. 28. 29.*

fitus Dauid orat. *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantia labiis meis.* Beatus verò Iacobus peremptoriā fert sententiam. *Si quis autem putat se religiosum esse non refranans linguam suam, sed seducens cor suū, huius yana est religio.* Licet. n. hæc verba ad oēs Christianos, qui Deo religati sunt per p̄cepta, referri possint, *αυτομασμωνος* tamē videtur Apostolus ea retulisse ad illos, q̄ exēplo Apostolorū p̄fectiorē vitā p̄fitebantur, sc̄q̄ Deo p̄ p̄cepta & vota Euāgelica religabāt. quia numero singulari inq̄t. *Si q̄ autē. 2.* quia greci codices habēt. *Si quis inter vos. 3.* quia B. Iac. mox subiicit. *Religio mūda, & immaculata apud Deū & Patrē hæc est: visitare pupillos & viduas in tribulatione eorū, & immaculatū se custodire ab hoc sæculo.* Qui autem p̄priē possunt se ab opibus, honorib. & voluptatibus huius sæculi custodire immaculatos, & mūdam instituere vitam, nisi religiosæ vitæ professores, qui sæculo renunciarunt & castitatē animi & corporis perpetuā Deo vouerunt? *4.* quia Io.

Psal. 140. 3.
Iac. 1. 39.

Cass. coll. 14. c. 9

CASSIANVS in Collationibus ita alloquitur monachos suos. *Obseruate imprimis & maxime tu Ioannes, cui ætas adhuc adolescentior suffragatur, ne studium lectionis ac desiderii tui labor yana elatione cassetur, vt indicas summum ori tuo silentiū hic n. est primus disciplina actualis ingressus. Oīs quippe labor hominis in ore insus, & vniuersum seniorum insinuta atq̄ sententias intento corde & quasi muto ore suscipias ac diligenter in pectore tuo condens, ad perficienda ea potius, quam ad docenda festines,*

IV. REMED. Considera exempla eorum, qui silentium arctissime in religiosa vita eremitica vel cænobitica coluerunt. In Vitis Patrum habes discipulum S. Antonii Paulum simplicem ob linguæ lapsū, quia quæsierat, num Christus ante prophetas vixisset, in triennium nihil locutum. Et Agathonē Abbatē, lapillo ori indito, tacere didicisse, idq̄ ad annos tres obseruasse. PAMB O Abbas, vt est in historia Tripartita, cum etiam ipse discere prius quā loqui proposuisset, ad illū, qui 38. Psalmum sibi legere ceperat. Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Sat est, inquit, reliqua audiā, cum istud opere impleuero. Multo deinde tempore post reuersus, cum interrogaretur, cur tantum ad Magistrum redire distulisset, nondum se illud quod didicerat perfecisse, dixit. Apostolicum esse p̄ceptum. Estote factores verbi, & non auditores tantum. Idem Theophilo Episcopo se aliquando adeunti, & aliquo sermone ab ipso spiritualiter refici petenti respondit. Si taciturnitate sua non reficiebatur, nec sermonibus eum refici posse. Hinc quidem die vitæ suæ iam supremo audacter affirmavit, ex quo eremū incolere cepisset, nullam se vnquam protulisse verbum, quo probatum nollet. AMMONA,

Trip. lib. 8. c. 1.

Iac. 1. 22.

Pall. c. 48.

c. 50.

Mm 2 tem-

Greg. de 40. si-
lentio.

tempore 30. annorum silentium exercuit. Vultum habebat Angeli, & cum plurimis virtutes ageret habebatur Propheta. **GRÆG.** Nazianzenus toto aliquando Quadragesime tempore silentium sibi indixit, in solitudinem digressus. *Cuius facti mei, inquit, si causam queris, idcirco à sermone profusus abstinui, vt sermonibus meis moderari discam. Etenim vt res similitudine illustrari fiat, is qui in ingentem hominum numerum furibundam hastam vibrarit, item haud dubie paucos quoq. facile prostrigabit: & qui ex longo intervallo sagittam mittens, scopum tamen attigerit, ille vtique propius collimans à scopo haudquaquam aberrabit. ac deniq; is, qui amplissima maria navi transmiserit, idem quoque vicina littora legere minime dubitabit.* S. **ARSENIVS** quondam filiorum Theodosii Cæsaris institutor, vt habet Methaphrastes in eius vita, cum in eremum secessisset, fratri cupidè eum inuisenti, post salutationem peractam, nihil locutus est, cum tamen diu sermonè exhortatorium vna cum socio ab eo expectasset. Sæpe secum ipse loquebatur in hunc modum. *Arseni cur egressus es?*

Apud Sur. 19.
Iul.

hoc est, quis tibi scopus fuit, vt mundo renunciare? Illud verò frequentius. Locutum fuisse sæpe penituit, tacuisse nunquam. S. **IOANNES** Silentarius ex Episcopo solitarius teste Cyrillo monacho eius Synchrono. totos 47. annos, vsque ad annum ætatis 104. siluit. Seuerus **SULPITIUS**, auctore **B. HIER.** in Catalogo illustrium virorum, à Pelagianis deceptus agnoscens loquacitatis culpam silentium vsque ad mortem tenuit, vt peccatum quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret. S. **ROMVALDVS** anachoreta, teste Petro Damiani Cardinale, cum montem Sytriz solitarius incoleret, septenni silentio in summa vitæ austeritate traducto, spiritalem Psalmorum intelligentiam promeruit. **B. THOMAS** Aquinas in adolescentia tantus silentii cultor fuit, vt apud condiscipulos bouis muti nomen obtinuerit. Albertus verò Magnus cum disputatione oculis quibusdam eximium eius explorasset ingenium, deprehenderetq; quorsum tenderet istud silentium; Bos, inquit ille talem aliquando edet mugitum, vt sonum eius totus orbis exaudiat. **THOMAS** Cantipratensis eius æqualis in libro secundo de Apibus in Affigenio S. Benedicti in Brabantia monasterio scribit fuisse monachum ita silentio deditum, vt intra annos 16. ne verbulum quidem elocutus sit. Orto autem grauissimo incendio, quod humano præsidio extinguere non poterat, illum cella egressum, & fusa in silentio ad Deum oratione, linguam diu mutam laxasse & dixisse. Stes ignis hac hora, flamma penitus conquiescas; ac ilico ignem totum extinctum.

Apud Sur. 13.
Maii.

Sulpit.

In eius vita.

Sur in eius vita
7. Mart.

Cantip. c. 13.
Radulphus ra-
cens dictus est.

V. R M E D. Considera, quæ monita dederint SS. Patres, cum sacris Virginibus, tum omnibus religiosis de ratione silendi & loquendi. Inter quos iure eminent S. **BASILIVS** ipse religiosorum peritissimus magister & dux. In constitutionib. quidem monasticis ita scribit. *Virtutes, quæ quotidianos quasi in consuetudine mores commendant, & in facili admodum cognitione ver-*

Bas. c. 12. & 13.

sancti

santur, veluti maturitas temporis ad loquendum, & verborum habita utilitatis ratione prolatio. Verborum autem ea opinor utilitas fuerit, si aut de virtute in loco differatur, aut si ad alicuius rei que facienda instet vsu sermo accōmodetur, aut deniq; ad audientium edificationem referatur. Vitanda autem omnes omnino in sermone facetiæ, & scurrilis dicacitas sunt. Siquidem fieri plerumq; solet, vt qui sese in talibus occupant, rectam rationem deserant. nam facile animi ad ridicula diffunduntur, & grauitatis nerui eliduntur, quin etiam ad verborum turpitudinē sermo dilabitur. Ceterum, si ad tollendum mororem hilariore opus sit sermone, tum spiritali lepore & Euangelico simul sale condiri debet oratio, vt & relaxatione animi & intelligentia festiuitate deleat. Et in libro de vera Virginitate, cum instruit virginēs sacras virginitatem prof. illa, inquit, tantum loqui Virginem decet, qua audientium animos iurare possint, & per sermonis puri veritatem atq; rectitudinem ad intelligentiam diuinarum rerum vbertim instruere: fluentium quippe sermonis, quod ministerio linguæ ad exteriora deducitur, fontis, ex quo manat, index ac testis est. Ex corde enim exeunt cogitationes mala, homicidia, adulteria, & cetera, ex quibus fructibus arbor cognoscitur. Et paulo post. Talem itaq; se exhibeat virgo cum loquitur, si quando tamen loqui opus erit. Sedulo enim obseruandum est, cui, quomodo, & quando, eam loqui deceat. Et rursum. De quib; molestiam non pateris, noli contendere acriter, nec te consuefcas consuetudine pessima, quia mos longo vsu firmatus non paruo labore vitatur. Noli dissolutis labiis risum proferre: amentia namq; est cum strepitu ridere, sed subridendo tantum mentis lætitiā indicā: nec in modum paruuli iocari velis assidue, quia non conuenit ei qui ad perfectionem nititur. Iocus remissam efficit animam, & erga Dei præcepta negligentem. Et in sermone de institutionib; monachorū. Sermo futillis & quæ familiaribus congressionibus mentis in portu nasci solet distractio, prorsus exterminantur, at si quid ad animarum edificationem vile sit, de hoc tantum sermo habeatur. Quin in his q; vtilia sunt, ordinis, modestiæq; & temporis ad loquendum idonei habenda est ratio, & quæ dicenda sunt, ab iis dici debent, quibus permiffum sit loqui. Quod si inferior sit, expectet donec à superiore ad loquendum mittetur. Surrationes vero & in aurem locutiones, & quæ per nutus fieri solent significationes, hæc à fratrum conuentu longissime submouentur. Nam quæ nutu fit significatio, eandem est malitiosum aliquem dolu in re latere. Ex quibus rebus odia suspicionesq; nascuntur. Quoties verò colloquendum est, modum necessitas deinet, vt scilicet cum eo qui propinquior est, pressius agatur: qui autem remotior est, altiore voce appelletur. S. AMBROSIVS

Amb. c. 12

- locum: ita etiam in sermone formulam eam tenere conuenit, ne aut ira excitetur, aut odium, aut cupiditatis nostræ, aut ignauia aliqua exprimam⁹ iudicia. Sit igitur sermo huiusmodi de scripturis maximè. Quid enim magis nos oportet loqui, quam de conuersatione optima, ahortatione obseruationis, disciplinae que custodia? Et paulo post. Licet interdum honesta ioca ac suauia sint, tamen ab Ecclesiastica abhorrent regula; quoniam quæ in scripturis sanctis non reperimus, ea quemadmodum usurpare possumus? Non solum profusus, sed etiam omnes iocos declinandos arbitror: plenum tamen suauitatis & gratiæ sermonem esse non indecorum. **HIERON.** in epistolam ad Ephesios. Inter stultiloquium & scurrilitatem apud Paulum, hoc interest, quod stultiloquium nihil in se sapiens & corde hominis dignum habet. Scurrilitas vero de prudenti mente descendit & consulto appetit quædam, vel urbana verba, vel rustica, vel turpia, vel faceta, quam nos iocularitatem alio verbo possumus appellare: ut risum moueat audientibus, verum & hæc à sanctis uiris penitus propellenda, quibus magis conuenit flere atq; lugere: ut in Hebraico quoq; Euangelio legimus Dominum ad discipulos loquentem. Et nunquam, inquit, latifitis, nisi cum fratrem vestrum uideritis in caritate. **GR. G.** in Moralibus Sancti uiri cum aliquid dicunt prudenter, non quarunt gloriam suam, sed auditorum uitam, cum uero conspiciunt, quia auditorum uitam loquendo lucrari non possunt, tacendo abscondunt scientiam suam. Admirandum quippe uitam Domini, quasi ad quoddam nobis propositum signum currimus. Ipse enim, quia Herodem uidit non profectum querere: sed signa, uel scientiam uel mirari, requisitus ab eo tacuit, & quia constanter tacuit, ab eo risus exiit. Scriptum namq; est. Herodes autem uiso Iesu gauisus est ualde: erat enim cupiens ex multo tempore uidere eum, eo quod audiret multa de illo & sperabat signum aliquod uidere ab eo fieri. ubi subditur. Interrogabat autem illum multis sermonibus: at ipse nihil illi respondebat. Tacuit uero Dominus quam sit despectus ostenditur, cum illic protinus subinfertur. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo, & illusi. Quod uidelicet factum oportet nos audientes discere, ut quoties auditores nostri nostra uolunt quasi laudanda cognoscere, non autem sua peruersa mutare, omnino taceamus, ne si ostentationis studio uerbum Dei loquimur, & illorum culpa quæ erat, esse non desinat: & nostra, quæ non erat, fiat. Et in Pastoralibus. Lingua discretè frenanda est, non insolubiliter obliganda. Scriptum namq; est: Sapiens tacebit usq; ad tempus, ut nimirum, cum oportuim considerat proposita censura silētii, loquendo quæ congruunt, in usum se utilitatis impendat. Et rursum quoq; scriptum est: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Discretè quippe uicissitudinum persanda sunt tempora, ne aut cum restringi lingua debet, per uerba inutiliter defluat, aut cum loqui utiliter potest, se metipsam pigre restringat. Quod bene psalmista considerans dicit. Pone Domine custodiã ori meo, & ostium circumstantiã labiis meis. Non enim poni ori suo parietem, sed ostium petit, quod uidelicet aperitur, & clauditur. Unde & nobis cautè discendū est, quatenus os discretè & congruo tempore uox aperiat, & rursum congruo tacturnitas claudat. **S. BERN.** de consideratione. Praferendus ille & magnus est, cui in sermone spera saltem risus indecentior, aut sermo insolentior,

Cap. 23.

Hier. l. 3. c. 5.

Greg. l. 22. c. 16.

Luc. 23. 2.

Id. p. 3. admon.

Eccl. 10. 7.

Eccl. 3. 7.

Psal. 140. 3.

Bern. lib. 2. in fin.

aut immoderatio cura vestis vel corporis non irrepfit. Et si rectè sapiens hortatur sapi-
 entiam scribi in otio, cauendum est in otio otium est. Fugienda proinde otiositas, ma-
 ter nugarum, non uera uirtutum. Inter seculares nugæ nugæ sunt, in ore sacerdotis blas-
 phemia. Interdum tamen, si incidant, ferendæ fortassis, referendæ nunquam, magis
 interueniendum cautè & prouidenter nugacitati. Prorumpendum sanè in serium quid
 quod non modo uisiter, sed libenter audiant et super sedent otiosis. Consecrasti os tu-
 um Euangelio: talibus iam aperire illicitum: assuescere sacrilegum est. Labia Sacer-
 dotis, ac custodiunt scientiam, et legem requirunt de ore eius, non nugæ profecto vel
 fabulas. Hæc ille. Quæ si rectè dicuntur in sacerdotes & Pontifices, quanto
 magis in monachos & religiosos?

Malac. 2. 7.

VIDE. V. Adulatio Blasphemia. Colloquia otiosa. Curiositas. Detraffio.
 Discordia Ebrietas. Familiaritas nimia. Hypocrisis. Immodestia. Impa-
 tientiã in aduersis Immoderatio passionum. Indiscretio. Ira. Inuidia. In-
 ramentum Luxuria. Maledictio. Mendacium. Murmuratio. Otium.

LVDVS ALEÆ.

Remedia contra ludum aleæ, & similes.

I. REMED. Considera, quibus diuinæ scripturæ monitis aduersetur
 Ludorum uetitorum uanitas. Ac prius quidem iis, quibus lusus
 impiis, abstinentia uero à lusu pijs attribuitur. Ut in Exodo. *Sedis*, inquit
 Moyses, *populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere*, Et apud Iob. *Tenent*
tympanum et cytharam, et gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, et
in puncto ad inferna descendunt. Pius uero Tobias senior sic de se loquitur.
Nunquam cum ludentibus miseri me, neq. cum his, qui in leuitate ambulant, partici-
pem me præbui. Et S. Ieremias *Non sedi in consilio ludentium, et gloriatus sum à fa-*
cie manus tuæ. Vnde propheta Dauid. *Beatus uir, qui non abiit in consilio impio-*
rum, et in uia peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentie non sedis. Quo testi-
 monio theatra spectacula cõfixit Tertullianus. 2. Ludorù uanitas repu-
 gnat iis scripturis, quibus risus, immodicæq. lætitiæ damnatur, commen-
 datur uero tristitia & luctus. Ecclesiastes ait. *Risum reputaui errorem, et gau-*
dio dixi, quid frustra deciperis? Et Saluator apud Lucam. *Ua uobis qui ridetis*
nunc, quia lugebitis et flebitis. Et Matthæum. *Beati qui lugent quoniam ipsi conso-*
labuntur. Et Ioannem. *Amen amen dico uobis, quia plorabitis et flebitis uos, mundus*
autem gaudet: sed tristitia uestra uertetur in gaudium.

Exod. 32. 6.

1. Cor. 10. 9.

Iob 21. 12.

Tob. 3. 17.

Ier. 15. 17.

Tert. l. despe-

rac.

Eccle. 2. 2.

Luc. 8. 25.

Matth. 5. 5.

Ioan. 16. 20.

Cypr. de aleato-

ribus.

II. REMED. Considera S. Patrum sententias. S. CYPRIANVS tracta-
 tum integrum scripsit in aleatores, in quo hæc eius dicta. *Multa sunt tenta-*
ones diaboli, quorum primordia sunt idololatria, mæchia, furta, rapina, auaritia, &c.
quæ sunt similia, quæ his congruunt, ex quibus est alea tabula. Præsto est diaboli la-
queus manifestus, uenenum portans letale serpentis, et indulto corrumpens, quæ cum
uideretur nihil esse magna amplexu operitur delecto. Et iterum. Alea ne luseris,
ubi lusus nocuus est, et crimen mortale, ubi dementia sine consideratione, ubi nulla
ueritas